

Inleiding

De vele vormen van jihad en die ene vorm van kolonialisme

Jihadisten, salafisten, kalifaat, Al-Shabaab, Islamitische Staat (IS). Het zijn begrippen uit de moslimwereld die dagelijks in het nieuws opduiken. Waarom is het ook altijd wat met die moslims en de islam, vragen de media zich af.

Ik heb ook zo mijn vragen.

Als je enkel de islam een drijfveer vormt voor die jihadi's, hoe kun je dan verklaren dat de Belgische jihadisten die naar Syrië vertrokken, op enkele bekeerde autochtonen na allemaal Arabieren waren en geen Turken? Turken zijn immers ook moslims en door hun Turkse roots kunnen zij makkelijk naar Turkije reizen en zo eventueel Syrië binnentrekken.

Als je het rijtje Belgische jihadisten overloopt – de Belgisch-Marokkaanse politicoloog Bilal Benyaich heeft dat gedaan en hen netjes ingedeeld in 'loserjihadi', 'popjihadi', 'hardcorejihadi' en zo meer – rijst de vraag: waarom zitten daar geen intellectuelen bij, waarom zijn het eerder mensen met een hoek af?

Geen van hen, geen Jejoen Bontinck of Fouad Belkacem, heeft ooit een tekst geschreven waarin ze hun overtuiging uiteenzetten. Geen van hen gaat verder dan wat geprovoceer op YouTube of het achternalopen van 'theoretici' die hier blijven. Waarom is Belkacem van Sharia4Belgium of zijn Britse leermeester Anjem Choudary nooit zelf naar Syrië getrokken? Op verzoek van een

uitgever heeft journalist Bruno Struys wel een babbel gedaan met Younes Delefortrie, zijn vrienden en zijn familie, en daarvan een boek gemaakt over Delefortrie als Syriëstrijder. Maar dat kun je moeilijk een gestructureerde en beargumenteerde tekst van Delefortrie zelf noemen.

Voor dit boek kreeg ik de medewerking van Kareem El Hidjaazi. Hij is een Belgische moslim die het in ons land niet meer zag zitten. Hij vond dat hij als moslim enkel elders kon leven – in zijn geval Jemen. Kareem El Hidjaazi schreef een uitgebreide theoretische tekst waarin hij uitlegt hoe hij evolueerde en wat zijn visie op de islam is. Hij is van een ander kaliber dan de ‘Syriëstrijders’.

Termen als ‘salafist’ en ‘kalifaat’ kun je alleen maar begrijpen als je iets van de geschiedenis van de islam kent. Ik zal ze in dit boek duidelijk uitleggen en historisch situeren.

De term ‘jihad’ is dan weer onverbrekkelijk verbonden met de geschiedenis van het kolonialisme. Niet ik, maar de terroristische jihadi’s zelf leggen dit verband. IS, dat het kalifaat uitriep in Syrië en Irak, is daar erg duidelijk in. In een propagandafilmpje stelt de terreurorganisatie: *‘We do not agree with the Sykes-Picot Agreement.’* Met bulldozers walste IS de koloniale grens plat die de Britse en Franse diplomaten Mark Sykes en Georges Picot in 1917 trokken tussen het huidige Syrië en Irak. In het geheime verdrag hadden de Britse en Franse grootmachten vastgelegd hoe ze het Ottomaanse Rijk onder elkaar zouden verdelen zodra de Ottomanen verslagen zouden zijn in de Eerste Wereldoorlog. Daarmee brachten ze de definitieve kolonisatie van het Midden-Oosten op gang.

Boko Haram wil terug naar de tijd dat er geen ‘*boko*’, boeken van de kolonisorator, waren, maar enkel de eigen boeken. De Britse gouverneur-generaal van Nigeria sir Frederick Logard (1914-1919) verbood het Arabisch – toen de cultuurtaal daar – en het Arabische alfabet waarin eeuwenlang boeken in de lokale talen waren gepubliceerd. Alle boeken in het Hausa moesten van toen af in het Latijnse alfabet worden gedrukt. Deze nieuwe boeken kregen de Hausanaam

'*boko*' (van het Engelse woord '*book*'). Die *boko* hebben de terreurjiha-di's nu op hun beurt *haram* ('verboden') verklaard.

Ik vraag me ook af hoe het komt dat in de gebieden waar IS, Boko Haram of Al-Shabaab actief zijn, ook bij het begin van de kolonisering al jihadbewegingen vochten. Zijn zij een soort tweede golf die met een eeuw vertraging volgt op de antikoloniale jihadbewegingen van toen, van Indonesië tot West-Afrika?

Zo voerden in de jaren 1930 Azzedin al Qassam en Abdal Rahim al Haj Mohammed in het Midden-Oosten een jihad tegen de Britten en de zionistische kolonisatie. Nu zijn daar Hamas en IS actief. In Somalië, waar tot 1904 Mohammed Abdullah Hassan een jihad voerde tegen de Britten – die hem de 'Mad Mullah' noemden omdat ze hem niet konden verslaan – opereert nu Al-Shabaab. En in West-Afrika, waar nu Ansar Dine en Boko Haram gebied proberen te veroveren, richtte Usman dan Fodio in 1800 een moslimsultanaat op.

Had Karl Marx dan toch gelijk toen hij stelde: 'De geschiedenis herhaalt zich, eenmaal als tragedie en eenmaal als farce'?

Deze eerste golf van jihadbewegingen werd door de kolonisator niet altijd als zodanig afgedaan. In Palestina hadden zionisten en Britten het over 'banditisme'. Ook Congo kende zijn jihad, maar de Belgen stelden het voor alsof het om een oorlog om grondgebied ging tussen hen en de Zanzibari Arabieren die al decennialang in Oost-Congo actief waren in onder meer de ivoorhandel. De Zanzibari zelf, die Swahili spraken, een Bantoetaal waarvan de woordenschat voor meer dan zeventig procent uit Arabisch bestaat, hadden het over jihad en handelden volgens moslimnormen.

De huidige terreurjihadisten – ik gebruik die term om ze te onderscheiden van die eerste golf van antikoloniale jihadisten – vinden dat het nog altijd om kolonisatie gaat. Voor hen is dit absoluut geen verleden tijd, zoals ons establishment beweert. Het Westen heeft het kolonialisme naar de geschiedenisboekjes verwezen. Het valt onder het tijdperk waarin Europa de wereld introk om al plunderend grondstoffen voor zijn eigen ontwikkeling te gebruiken. Denk maar aan België. Meer dan 1300 Belgische bedrijven

werden rijk in Congo. In het interbellum kwam de helft van onze im- en export uit de kolonie. De Société Générale en haar maatschappijen alleen al controleerden zeventig procent van de Congolese economie. Antwerpen klom zo hoog op in de rangorde van wereldhavens omdat alle Congolese producten en vooral ertsen daar werden gecommmercialiseerd. En toen we in 1960 ‘onze’ Congo ‘verloren’, zakte de Société Générale door haar knieën en verdween van het toneel. Die Société Générale mag nu wel dood zijn, maar de kolonisatie is nog lang niet gedaan, wat men ook moge vertellen. De grondstoffenroof gaat ook vandaag nog even onverminderd door, maar nu op een multinationale schaal. Het kolonialisme is niet verdwenen, er is integendeel zelfs schaalvergroting opgetreden.

Maar kolonisatie ging en gaat niet alleen om economie. Het is meer dan dat, het is ook cultuurmoord. Dit boek gaat niet over het economische aspect van de kolonisatie, maar over het maatschappelijke en culturele afbraakwerk dat werd verricht en over de gevolgen daarvan vandaag in onze Europese maatschappij. Het kolonialisme bracht een golf van racisme teweeg in onze samenleving, een racisme dat daar structureel deel is van gaan uitmaken.

De vele vormen van jihad

Om met Willem Elsschot te spreken: ‘Van alle islamitische begrippen is “jihad” waarschijnlijk het meest geciteerde en meest bestudeerde, een zeer complex begrip dat een onuitputtelijk thema was voor talrijke studies.’¹

Wat is ‘jihad’? Alle moslimbronnen zijn het erover eens dat het woord is afgeleid van het werkwoord ‘*jabada*’: zich inspannen, streven, strijden. Jihad hoeft niet gepaard te gaan met vechten en doden, daarvoor gebruikt men het woord ‘*qital*’. In de religieuze literatuur

---

1 Zie Lijmen, in: *Verzameld Werk*, 14de druk, Amsterdam, 1989, p.291-309.

worden vele vormen van jihad aangehaald. Ik som ze even op, met de Arabische term tussen haakjes.

Er is de strijd tegen het kwaad in jezelf (*jihad al nafs*) en tegen de duivel in jezelf (*jihad al Shaytan*). Deze vorm van jihad wordt traditioneel de ‘Grote Jihad’ genoemd en wordt beschouwd als de belangrijkste vorm. Een uitspraak van de Profeet ligt aan de basis hiervan.

Een tweede vorm van jihad slaat op het streven naar het spirituele welzijn van de moslimgemeenschap en op de strijd tegen corruptie en decadentie. Dat gebeurt door de gemeenschap op te voeden. In het Arabisch heet dit *jihad al tarbiyah* (educatieve jihad). Het verspreiden van de islam heet dan weer *jihad al da’wah* (predikende jihad), en dit kan via het woord (*jihad al lisan*) of via het geschrift (*jihad al qalam*). In het prille begin werd de islam verspreid met het zwaard (*jihad bi’l sayf*), maar later werd de predikende jihad het middel daarvoor. In Oost- en West-Afrika en in Zuidoost-Azië bijvoorbeeld zorgden moslimhandelaars en bedevaartroutes voor de verspreiding van de islam. Militaire verovering kwam er niet meer bij te pas.

De meerderheid van de moslims is ervan overtuigd dat het vandaag de predikende jihad is die beoefend moet worden. De jihad met het zwaard was volgens hen nodig in de begindagen van de islam omdat er ten tijde van de Profeet geen andere middelen, zoals communicatiemiddelen of media, waren. De gewapende jihad werd maar opnieuw actueel met de Europese penetratie in moslimgebieden tijdens de kolonisatie en werd toen opgevat als een verzetsoorlog.

Jihad is dus inderdaad ‘een zeer complex begrip’ en ‘een onuitputtelijk thema’ waarover Elsschots personage Laarmans zeker zou hebben geschreven in het *Algemeen Wereldtijdschrift*, moest het toen al een verkoopbaar modewoord zijn geweest.

In dit boek gaat het maar over twee vormen van jihad. De verzetsoorlogen tegen de koloniale penetratie, die ik gemakshalve gewapende jihad zal noemen, en de terreurjihad van de huidige jihadistten. De term ‘jihadist’ is een modewoord en berust op een slechte vertaling. De correcte term voor een moslim die de jihad beoefent,

is *'mujabid'*. Maar die term werd al gebruikt voor de *'mujabidun'* die in de jaren 1980 in Afghanistan de communistische Sovjet-Unie bevochten. Omdat die strijd in het kraam van het Westen paste, werd dat toen vertaald als 'vrijheidsstrijders'. En dat zijn IS of Boko Haram natuurlijk niet.

En dan is er de geschiedenis van de Europese kolonisatie

Ik begin dit boek met de voorgeschiedenis van het kolonialisme, toen het nog niet ging om markten, maar al wel om grondstoffen, vooral goud. Bij de kolonisatie van de Caraïben en later Zuid-Amerika maakten de koloniserende machten er geen probleem van om zo nodig de lokale bevolking uit te roeien. Dat werd ideologisch goedgepraat met het argument van de verspreiding van de christelijke waarden.

De echte kolonisatie, waarbij men het eigen, Europese burgerlijke, kapitalistische systeem wilde opleggen aan het land dat men wilde domineren, begon met de veldtocht van Napoleon in Egypte. Van toen af was het excuus niet langer de christelijke waarden, maar ging het om onze 'universele' westerse beschaving en haar waarden. De kolonisering werd een *'mission civilisatrice'*, een beschavingsmissie, en volgens de Britten zelfs een plicht voor de blanke, de zogenaamde *'white man's burden'*.

Na de Eerste Wereldoorlog verdeelden de Brit Sykes en de Fransman Picot het Midden-Oosten onder de toenmalige Europese grote mogendheden. Toen begon de ellende pas echt voor de Arabieren. In het hart van die Arabische wereld stichtten Oost-Europese Joden onder Britse bescherming een Europese bevolkingskolonie, de staat Israël. Met als gevolg een jihad.

Elke jihadbeweging tegen de kolonisatie die we in dit boek behandelen is om een bepaalde reden belangrijk. Die op Java en Sumatra zijn dat niet alleen omdat ze opduiken in een meesterwerk van de Nederlandse literatuur, namelijk Multatuli's *Max Havelaar*, maar

ook omdat bij de bestrijding van die jihad de Europese oriëntalistiek zich voor het eerst moest buigen over het kalifaat. Wat was dat precies, en hoe werd het door de jihadbewegingen hergebruikt?

De opdeling van de Swahiliwereld door Engeland (Zanzibar, later ook Tanganyika), Duitsland (Duits Oost-Afrika) en België (Oost-Congo) is dan weer een voorbeeld van hoe de kolonisatie een bestaande interne economische en sociale dynamiek heeft kapotge maakt. Alleen de verspreiding van het Swahili als taal is er nog een reliëf van.

In West-Afrika bestreden de Britten en Fransen dan weer met alle middelen een dynamiek van vernieuwing binnen de islam. Zelfs de taal en het alfabet waarmee deze vernieuwing werd verwoord, moesten eraan geloven.

Maar de kolonisatie sloeg ook in Europa zelf toe onder de vorm van een algemeen verspreid racisme. Het idee dat de westerse beschaving de beste is en de enige universele, leidt automatisch tot het denigreren van andere beschavingen. Om de Europese suprematie te bewijzen, moest men aantonen dat de gekoloniseerde beschaving niet veel voorstelde. Daarvoor zocht men zelfs biologische argumenten: schedels werden opgemeten en karaktertrekken toegeschreven op basis van fysionomie en huidskleur. Het leverde clichés op als de luie neger die alleen maar danst, de fanatieke Arabier, de onbetrouwbare Chinees, ... Dit alles resulteerde vervolgens in cultuurracisme: daarbij gaat het niet langer om het fysieke voorkomen van personen, maar om hun manier van leven. De westerse manier was uiteraard de beste.

Zo legt het Westen niet alleen zijn economisch systeem op als algemeen referentiesysteem en als onderdrukkingssysteem, maar verklaart het zichzelf superieur als universeel humanistisch systeem. Het Westen is het begin en het einde van alle beschaving.

Dit racisme is de basisoorzaak van wat vandaag met een modewoord 'radicalisering' van sommige jongeren wordt genoemd. Het was Frantz Fanon al opgevallen toen hij eind de jaren 1950 als

geneesheer-psychiater de zijde koos van het Algerijnse verzet tegen de Franse kolonisator en hij in zijn praktijk ‘geradicaliseerde’ jongeren moest behandelen. Fanon is een sleutelfiguur om het fenomeen ‘radicalisering’ te begrijpen.

Dat het kolonialisme een vernietigende impact heeft gehad is ook de overtuiging van Kareem El Hidjaazi. Hij toont dit vanuit een religieus perspectief aan voor de moslimwereld.

De eerste etappe van deze allesbehalve vrolijke reis doorheen de geschiedenis van de kolonisatie beginnen we echter in de Caraïben.